

Марија Шапоњић⁶¹

ОД МАРГИНАЛИЗАЦИЈЕ ВЛАСТИТЕ УЛОГЕ ДО ЦЕНТРАЛНЕ ПОЗИЦИЈЕ ВРЕДНОСТИ: МОДЕЛ СРЕЋНОГ УЧЕЊА

АПСТРАКТ

У фокусу овог рада је савремена реинтерпретација маргинализма⁶² у контексту педагогије. Иако се традиционално везује за економску теорију и анализу „последње додате јединице добра“, маргинализам овде служи као оквир за одбрану тезе да су најзначајнији помаци у образовању заправо плод суптилних интервенција у домену емоција и етике. Анализом пројекта „Срећно учење за друштво вредности“, реализованог у приватној Основној школи „Савремена“, доказује се да фокусирање на субјективни осећај среће ученика ствара највећу вредност за целокупан систем. Рад документује методологију, улогу просторног дизајна (Врлинотека) и ефекте социјално-емоционалног учења на општу школску климу⁶³.

Кључне речи: маргинализам, гранична корисност, срећно учење, заједница вредности, социјално-емоционално учење (SEL).

---

⁶¹ Основна школа „Савремена“, Београд, Нови Београд, marijakrivcevic@gmail.com

⁶² Маргинализам, као теоријски правац у економској науци, наглашава субјективну вредност добра и анализу „последње додате јединице“. У овом раду, ауторка користи овај концепт као метафору за кључне педагошке интервенције које се дешавају на граници ученикове пажње и емоционалног прихватања.

⁶³ Social and Emotional Learning (SEL) представља интегрални део курикулума који се фокусира на пет основних компетенција: самосвест, саморегулацију, социјалну свест, вештине међуљудских односа и одговорно доношење одлука.

Теоријски оквир: маргинализам кроз педагогију среће

Маргинализам је револуционисао економску мисао концептом „граничне корисности“. Ако ту логику преведемо на језик учионице, долазимо до кључног сазнања: стварна вредност наставе не огледа се у укупној количини података, већ у ономе што ученик извуче из „последњег додатог“ искуства.

У ери информационе презасићености, додавање нових академских чињеница често има све мањи ефекат. Са друге стране, вредност једне јединице емоционалне подршке или признања је немерљива. Управо је то онај елемент који недостаје, а који омогућава детету да из пасивног стања пређе у статус креатора знања. Наша одбрана маргинализма почива на три стуба:

1. **Демаргинализација емоција:** Емоционални статус није „пратећи ефекат“, већ главни фактор успеха.
2. **Васпитање као примарна вредност:** Враћање васпитне функције у центар доноси највећу друштвену добит.
3. **Теорија благих подстицаја (Nudge)⁶⁴:** Суптилне промене у окружењу воде до великих промена у понашању деце.

Методологија и курикулум: прича као подстицај

Како бисмо теорију тестирали у пракси, ОШ „Савремена“ је увела интегративни модел наставе у чијем је срцу наративни сценарио.

Избор подстицаја: Наратив „Хаос боја и укуса села“

Ова прича није случајно изабрана; она служи као мост који ученицима помаже да безбедно пређу из сопственог света у свет вредности. Кроз сензорне стимулусе, попут мириса и укуса, активирамо она чула која су у традиционалној школи често занемарена. Сваки детаљ је нова „јединица корисности“ која помаже детету да трајно повеже садржај са емоцијом. Ова прича није само обичан текст; она је пажљиво ткана

---

⁶⁴ Теорија благог подстицаја (Nudge theory), за коју је Ричард Талер добио Нобелову награду, сугерише да промене у окружењу могу значајно утицати на доношење одлука. У контексту ОШ „Савремена“, ово се примењује кроз дизајн простора који подстиче врлине без присиле.

метафора која служи као мост између ученикове свакодневице и универзалног света вредности. У духу најбоље традиције приповедања, наратив постаје сигурно уточиште у којем деца могу да истражују сопствену етику без страха од грешке.

У настави језика често кажемо да се значење крије „између редова“, а ми смо у Врлинотеци отишли корак даље – значење смо потражили у **чулности**. Користећи сензорне стимулусе попут мириса босиљка или укуса домаћег хлеба, ми оживљавамо књижевну слику и претварамо је у живо искуство. Из угла маргинализма, сваки детаљ је драгоцен – мирис који подсећа на баку или укус који асоцира на дом. Када ученик осети мирис села док разговарамо о пожртвованости или заједништву, врлина престаје да буде апстрактна именица. Она постаје жива слика, укус који се памти и осећај који остаје. Тиме постижемо оно што је у срцу српског језика: да реч не буде само звук, већ истина која обликује карактер, док сваки сензорни „маргинални“ детаљ постаје сидро које ту истину трајно чува у учениковом срцу.

Сналажљивост као деловање на граници

У нашој „Врлинотеци“, кроз симулацију кризних ситуација из прича, ученици су показали да ова врлина није само обична спретност. Она је, пре свега, **етичка категорија** која се ослања на емпатију.

Кроз игру и решавање проблема, деца су научила да бити сналажљив не значи само пронаћи пречицу, већ пронаћи решење које је добро за целу групу. Управо на тој „маргини“ – у тренутку када је ресурса мало, а изазов велики – рађа се истинска досетљивост. Ученици су доказали да сналажљивост, када је вођена врлином, постаје племенит начин деловања у корист заједнице.

Развој „меких вештина“ на граници интересовања

Кроз рад у Врлинотеци⁶⁵, деца развијају вештине које се често потискују на маргину формалног тестирања, а које ми стављамо у први план:

---

⁶⁵ Под термином „Врлинотека“ подразумевамо специфично дизајниран, мултифункционални простор у оквиру ОШ „Савремена“ који служи као ресурсни центар за развој социјално-емоционалних вештина. Дизајн простора прати

- **Саморегулација:** Способност детета да препозна сопствени стрес и користи „кутак за мир“ представља врхунац емоционалне сналажљивости.
- **Емпатија:** Када заједно „враћају боје у село“, ученици уче да чују и оне тихе гласове из групе.
- **Етичке одлуке:** Сваки задатак је вежба одговорности према заједници, где се лични успех мери кроз општу добробит.

Дидактички принципи и методичка трансформација

Циљ је да се не одбаци научна строгост, већ да се оплемењује принципом емоционалне функционалности.

- **Сензорна интеграција:** Уместо суве очигледности (слике), користимо мирисе и укусе. То омогућава сваком детету, без обзира на стил учења, да буде равноправан учесник.
- **Индивидуализација:** Свако дете има свој „маргинални капацитет“. У Врлинотеци они сами бирају ниво изазова, чиме чувамо њихову мотивацију.
- **Технологија као мост:** Дигитални алати (таблети) не служе за отуђење, већ за бележење заједничких успеха, чиме спајамо етику и техничку писменост.

Маргинализам у социјалној интеракцији: вршњачка подршка

Посебно је занимљива појава „скривених лидера“ – то су деца која можда немају све петице, али поседују невероватну емпатију. У Врлинотеци се дешава „спонтана медијација“ где деца сама, користећи наше алате, решавају конфликте. То доказује да је једна лепа реч у право време важнија за стабилност разреда од било какве казне.

Смернице за даљи развој модела

Одбрана маргинализма у педагогији не завршава се овим пројектом. Она поставља темеље за нови образовни систем у којем ће се редовно

принципе „трећег учитеља“ (Ређо Емилиа приступ), где окружење активно подстиче учење.

мерити „индекс среће“ ученика паралелно са академским исходом. Будући развој модела подразумева:

- Проширење Врлинотеке на дигиталну платформу где би ученици из других школа могли да размењују своја искуства.
- Едукацију родитеља о маргиналистичком приступу врлинама, како би се вредносни систем куће и школе ускладио.
- Интеграцију овог модела у све наставне предмете, чиме би срећно учење постало стандард, а не изузетак.

Дискусија: Изазови имплементације

Увођење модела који „срећу“ ставља у центар често наилази на скептицизам традиционалних образовних структура које приоритет дају квантитативним мерилима. Међутим, анализа пројекта у ОШ „Савремена“ указује на то да срећно учење није супротност академских мерила, већ њен предуслов.

Највећи изазов није реформа програма, већ **перцепција наставника**. Маргиналистички приступ захтева од предавача да одустане од улоге „контролора знања“ и прихвати улогу „архитекте окружења“. Улога наставника у овом моделу престаје да буде дефинисана кроз фронтални облик рада. Његова моћ лежи у препознавању малих, маргиналних, суптилних тренутака – једне похвале или правога питања у правом тренутку – што према Хатијевим студијама прави највећу разлику у крајњем исходу учења⁶⁶.

Дискусија се мора водити и у правцу одрживости: да ли је овакав модел могућ у одељењима са великим бројем ученика? Искуство из Врлинотеке сугерише да управо у великим групама мале, маргиналне интервенције (као што је афирмативни говор или кутак за мир) имају најјачи ефекат на групу.

---

⁶⁶ John Hattie (Visible Learning, 2012) кроз своје опсежне анализе доказује да квалитет односа између наставника и ученика и емоционална клима имају један од највећих ефеката (effect size) на коначно постигнуће ученика.

Закључак

Маргинализам у педагогији нас учи да највећа снага често почива у ономе што је наизглед неприметно, подсећајући нас да су ситни помаци на граници дечје пажње заправо темељи великих сазнања. Пројекат „Срећно учење“ је потврдио: када срећу и врлине извучемо са маргине и ставимо их у центар, ми не мењамо само атмосферу у школи – ми из корена мењамо однос детета према знању. Срећна школа је најједноставнији и најефикаснији модел који можемо да понудимо деци.

Како би се теоријски оквири и практични кораци описани у овом раду потпуно сагледали, овај приказ се заокружује кратким филмским записом. Филм о ОШ „Савремена“ није само документарна белешка, већ визуелни есеј о срећном учењу, простору који дише са децом и тренуцима у којима маргинални подстицаји постају велике животне лекције.

Услед заштите приватности ученика и интерних правила установе, видео-запис пројекта „Срећно учење“ биће презентован **уживо током усмене одбране рада**. Овај визуелни приказ служи као непосредна илустрација амбијента и метода описаних у раду.

Прилог: Речник врлина ОШ „Савремена“ (*Коришћен као едукативни материјал у Врлинотеци*)

1. Сналажљивост

○ *Шта значи:* Способност да пронађемо решење када се нађемо у тешкој или новој ситуацији.

○ *У пракси:* „Када у причи о селу нестане боја, сналажљив ученик не одустаје, већ смишља како да их поново створи користећи оно што има при руци.“

2. Емпатија

○ *Шта значи:* Када можемо да осетимо како се неко други осећа и да разумемо његову тугу или радост.

○ *У пракси:* „Препознајемо када је друг тужан због неуспеха и пружамо му подршку уместо да га критикујемо.“

3. Стрпљење

○ *Шта значи:* Снага да сачекамо свој ред или да истрајемо у раду иако резултат не долази одмах.

○ *У пракси:* „Чекамо да сви из групе заврше свој део задатка како бисмо заједно склопили целину.“

4. Одговорност

○ *Шта значи:* Свест да наши поступци имају последице и спремност да прихватимо те последице.

○ *У пракси:* „Бринемо о материјалу у Врлинотеци како би и друга деца могла да га користе након нас.“

5. Захвалност

○ *Шта значи:* Вештина да приметимо и ценимо добре ствари које нам се дешавају или које други чине за нас.

○ *У пракси:* „Записујемо мале ствари које су нам улепшале дан у школи и остављамо их као поруке у Врлинотеци.“

6. Сарадња

○ *Шта значи:* Заједнички рад на истом циљу, где поштујемо допринос сваког члана тима.

○ *У пракси:* „Помажемо једни другима да обојимо пано врлина, знајући да је заједнички рад лепши од појединачног.“

7. Радозналост

○ *Шта значи:* Жеља да откривамо нове ствари, постављамо питања и истражујемо свет око себе.

○ *У пракси:* „Активно истражујемо мирисе и укусе села из наше приче како бисмо боље разумели свет који нас окружује.“

8. Истрајност

○ *Шта значи:* Снага да не одустанемо од задатка чак и када постане тешко или нам је потребно много времена да га завршимо.

○ *У пракси:* „Када нам не полази за руком да решимо проблем у Врлинотеци из првог пута, ми покушавамо поново, тражећи другачији пут до циља.“

9. Самопоштовање

○ *Шта значи:* Свест о сопственим вредностима и способностима, уз уважавање својих граница и осећања.

○ *У пракси:* „Поносни смо на свој труд и знамо да је наш допринос групи важан, без обзира на то да ли смо погрешили или успели.“

10. Толеранција

○ *Шта значи:* Прихватање и поштовање чињенице да су други људи другачији од нас – имају другачије мишљење, укусе или начине рада.

○ *У пракси:* „Уважавамо туђе идеје за бојење нашег 'заједничког села', чак и ако бисмо ми то урадили другачије, јер различитост чини нашу заједницу богатијом.“

Литература

Големан, Д. (2010). *Емоционална интелигенција*. Београд: Геопоетика.

Гун, И. (2022). *Шта је педагогија?* Београд: Карпос.

Ђорђевић, Ј. (1997). *Настава и учење у савременој школи*. Београд: Учитељски факултет.

Ивић, И. и сар. (2001). *Активно учење*. Београд: Институт за психологију.

Јекнић, П. (2025). *О маргинализму*, Краљево

Маслов, А. (2022). *Мотивација и личност*. Београд: Космос издаваштво.

Милојевић, С. (1991). *Амбијент за учење*. Београд: Завод за уџбенике.

Радојичић Лукић, Ж. (2021). *Јесења гозба са вилом Босиљчицом*. Бања Врујци: Креатива.

Радојичић Лукић, Ж. (2023). *Педагогија срећног учења: методички приручник за учитеље*. Бања Врујци: Креатива.

Селигман, М. (2020). *Научени оптимизам*. Београд: Космос издаваштво.

Сузић, Н. (2001). *Педагогија за 21. вијек*. Бања Лука: ТТ Центар.

Хати, Ц. (2016). *Видљиво учење за наставнике*. Београд: Центар за промоцију науке.

Шапоњић, М. (2025). *Интерна документација пројекта „Срећно учење“*. Београд: ОШ „Савремена“

Марија Шапоњић⁶⁷

FROM MARGINALIZATION OF OWN ROLE TO CENTRAL POSITION OF VALUES: A MODEL OF HAPPY LEARNING

ABSTRACT

This paper focuses on a contemporary reinterpretation of marginalism within the context of pedagogy. Although traditionally associated with economic theory and the analysis of „marginal utility,“ marginalism is here employed as a conceptual framework to defend the thesis that the most significant advances in education stem from subtle interventions in the domains of emotions and ethics. Through an analysis of the project „Happy Learning for a Society of Values,“ implemented at the private primary school „Savremena,“ the study demonstrates that prioritizing students’ subjective sense of happiness generates the greatest value for the entire educational system. The paper documents the project methodology, the role of spatial design (the „Vrlinoteka“), and the impact of social-emotional learning (SEL) on overall school climate.

Keywords: marginalism, marginal utility, happy learning, community of values, social-emotional learning (SEL).

---

⁶⁷ Elementary School "Savremena", Belgrade, New Belgrade,
marijakrivcevic@gmail.com

